

LEANDRE VILLARONGA

Els cinc rals d'argentona de 1642

Cinc rals a nom de Philipus

Cinc rals a nom de Principatus

Cinc rals a nom de Lluís XIII

Molt singular és l'emissió d'aquesta moneda de plata de la Guerra dels Segadors. Per parlar-ne hem de situar-la en el context polític del moment, la seva posició en l'economia monetària i el fet de ser emesa per un poble que escassament devia arribar als 500 habitants.

La Guerra dels Segadors és el resultat de l'aixecament dels catalans contra l'opressió de Castella, dirigida pel Comte Duc d'Olivares.

La moneda de plata d'aquesta època, els cinc rals, assenyala l'evolució política, primer porta el nom del rei castellà Felip, any 1640-41, després es substitueix pel de Principatus Catalonia, any 1641, per acabar portant el nom del rei de França, Lluís XIII, any 1642 i el de Lluís XIV, any 1644. Doncs la moneda marca l'evolució del país.

L'economia monetària és par-

ticular al Principat, es regeix per la moneda de compte, que és una mesura de valor, que serveix per establir el que valen les mercaderies, però a més tenim el valor real de la moneda tangible.

La moneda de compte, des de temps reculats té una valoració estable

1 lliura = 20 sous

1 sou = 12 diners

En cada moment a la moneda tangible, l'autèntica, se li donava el valor corresponent a la de compte. La lliura no ha estat mai una moneda, del sou només coneixem una moneda amb aquest nom en tota la història monetària, és el cinc sous de la Guerra dels Segadors i pel que fa al diner fou usat en tots els temps com a moneda.

En temps de la Guerra dels Segadors, la moneda de compte

era la de sempre, la tangible en plata eren els cinc rals, marcat a la moneda V R, equivalents a 10 sous i la de cinc sous, marcat a la moneda V S, que valia dos rals i mig. Com hem dit aquest és l'únic cas en tota la història monetària catalana en què s'utilitza el sou, com a valor tangible d'una moneda.

Aquesta moneda de plata és transitòria puix la plata normal era el croat, creat per Pere el Gran.

En aquell temps a Castella tenien per la plata el ral, el dos rals, el quatre rals, i el ral de vuit.

Per la moneda de billó a Catalunya circulava el sisè, equivalent a sis denaris, l'ardit de dos denaris, i el diner o menut. S'anomenava billó, l'aliatge del coure amb una petita quantitat de plata, que en aquell temps era de 12 mil·lèsimes.

De sisens, com en el cas de les monedes de plata, n'hi ha a nom

del rei Felip, dels anys 1640 i 1641, del Principat de l'any 1641, de Lluís XIII de 1642 i 1643 i de Lluís XIV de 1644 a 1652.

La relació entre les monedes en circulació en temps de la Guerra dels Segadors, era:

La moneda de Barcelona era la de curs general, però ben aviat moltes ciutats i pobles bateren moneda. La seva necessitat en fou la causa.

Hi ha gran diferència en el volum de moneda de plata emesa.

Barcelona és el taller més productiu, altres com Girona, Cervera, Mataró i Igualada segueixen a certa distància. Després tenim els de producció mitjana Vic, Besalú, Terrassa, Argentona, Tàrraga, Manresa, Olot, Banyoles, Granollers, Agramunt, Puigcerdà i Vilafranca. I, finalment, uns tallers d'emissions insignificants Bellpuig, Solsona, Figueres, La Bisbal d'Empordà, Balaguer, Berga, Lleida i Camprodon.

Són monedes batudes els anys 1641 i 1642, que marquen una descentralització limitada en el

Lliura de compte	5 rals plata	5 sous plata	sisè billó	ardit billó	diner billó
1	2	4	40	120	240
-	1	2	20	60	120
-	-	1	10	30	60
-	-	-	1	3	6

Cinc sous
Sisè
Ardit
Diner

Cinc rals de Mataró de 1641
Cinc rals de Mataró de 1642
Cinc rals d'Argentona de 1642

temps. L'any 1642 la Generalitat prohibeix l'emissió de moneda local.

La majoria dels tallers que emeten moneda de plata, 16 sobre 30, són caps de vegueria o sots vegueria, i 11 sobre 30 tenen importància comercial. A Argentona no es donen cap d'aquestes circumstàncies. Carreras Candi¹ i Marià Ribas² estimen que Argentona encunya per enveja i ganes de sobresortir de Mataró.

Cinc rals d'Argentona

Anvers: PRINCIPA-T-VS CATALO. Armes catalanes coronades sobre la creu de santa Eulàlia, entre V i R.

Revers: +AR-GEN-TONA-1642. Creu que talla la llegenda. Anells i glòbuls als quadrants oposats.

Plata. Diàmetre 28 a 34 mm. Pes mitjà de 20 monedes 11,68g.

Presenta la particularitat que no usa cap apel·latiu, com VILLA o OPPIDVM, que trobem en altres poblacions.

Els cinc rals de Mataró porten davant del topònim OPIDV.

La improvisació de les seques, amb utillatge deficient, fa que les monedes encunyades no fossin de qualitat. Algunes rodones, altres cisellades, les llegendes mai visibles totalment, si es veu la d'una banda, la de l'altra falta completament.

Crusafont a la seva obra presenta totes les monedes de cinc rals que coneix i les estudia pels seus encunys. Treball que consisteix en comparar els tipus de les monedes per veure si provenen exactament del mateix encuny, que és on està gravat el dibuix de la moneda. Aleshores d'un conjunt de monedes en tindrem

algunes amb el dibuix igual, i altres que el tenen diferent. Sabrem el nombre d'encunys usat en l'emissió i el nombre de monedes de cadascú dels encunys.

Amb les dades d'en Crusafont presentem els resultats en una taula. En la primera columna va el nombre de monedes, seguida de la del nombre d'encunys d'anvers i a continuació la de revers. Per acabar donem el coeficient resultant de dividir el nombre de monedes per el nombre d'encunys

els útils per batre, decideixen posar-hi el nom d'Argentona i encunyen amb 3 encunys, acabant la plata que tenien preparada. D'aquesta manera eludeixen la prohibició i surten amb la seva traient-se tota la responsabilitat.

Veiem que les monedes dels anys 1642 de Mataró i Argentona conjuntament equivalen a les de 1641 de Mataró.

Aquesta idea la presentarem en un estudi de l'any 1985, i ara tenim raons en les quals fonamentar-la.

	Any	Nº monedes	Nº enc. A	Nº enc. R	mon. X encuny	
					Anv.	Rev.
Mataró	1641	42	11	9	3,8	4,6
Mataró	1642	14	2	2	7	7
Argentona	1642	27	3	5	9	5,4

El coeficient de monedes per encuny més baix que trobem és de 3,8, els altres són superiors, sabem per càlculs de probabilitats, que aquests darrers temps s'han desenvolupat considerablement, que quan el coeficient és superior a 4 coneixem tots els encunys de l'emissió, per tant, en aquestes mostres de monedes podem acceptar que són coneguts tots els encunys.

Resultant que per a l'any 1641, de Mataró, tenim 11 encunys d'anvers i del 1642, solament 2. Aquesta petita emissió creiem que fou deguda a la prohibició de la Generalitat d'encunyar, aleshores els de Mataró que tenien la plata i

BIBLIOGRAFIA:

- M. CRUSAFONT I SABATER, *Història de la Moneda de la Guerra dels Segadors (Primera República Catalana) 1640-1652*, Barcelona, 2001.
- L. VILLARONGA, Estimació del volum, de les emissions de rals de cinc, en el cas de Cervera, Argentona i Mataró, *III Simposi Numismàtic de Barcelona*, Barcelona, 1985, 87-94.

1. M. CARRERAS CANDI, *Argentona Històrica*, Barcelona, 1891, 18-19.

2. M. RIBAS BERTRAN, *Ori-gen i fets històrics de Mataró*, Mataró, 1934, 130.